

Informace o nové zemědělské politice

Diskuse k budoucí podobě SZP v kontextu předložených legislativních návrhů již na půdě Rady započaly za polského předsednictví v říjnu 2011 a intenzivně pokračovaly rovněž za dánského předsednictví, které projednávání uzavřelo předložením Zprávy o pokroku, a za kyperského předsednictví, jež v závěru roku upustilo od snahy dosáhnout dohody o částečném obecném přístupu a vyjednávání zakončilo pouze předložením zprávy o pokroku doplněné konsolidovanými texty k jednotlivým legislativním návrhům. Rovněž Evropská rada na svém listopadovém jednání nedospěla k dohodě o budoucí podobě Víceletého finančního rámce a rozhodující diskuse se tak přesunuly na irské předsednictví.

Aktivní diskuse probíhaly rovněž na půdě Evropského parlamentu ve Výboru pro zemědělství a rozvoj venkova, kdy na přelomu května a června 2012 zveřejnili zpravodajové návrhy zpráv ke čtyřem klíčovým legislativním návrhům (rozvoj venkova, přímé platby, SOT, horizontální nařízení) k budoucímu směřování SZP. V druhé polovině července 2012 poté došlo ke zveřejnění pozměňovacích návrhů. Kompromisní pozměňovací návrhy pak byly zveřejněny v první polovině ledna 2013. Hlasování Výboru pro zemědělství a rozvoj venkova o reformě SZP proběhlo ve dnech 23. – 24. ledna 2013, tedy již za irského předsednictví.

Irské předsednictví si v rámci svého ambiciózního programu vytýčilo dosažení dohody o budoucí podobě SZP na půdě Rady EU do konce března t.r., dohodu mezi institucemi pak předpokládá do konce června t.r. I v případě, že by se podařilo tento harmonogram naplnit, nelze se vzhledem ke zpoždění, které projednávání zemědělské legislativy nabralo, vyhnout nastavení přechodného období pro rok 2014. Diskuse o přechodném období tak budou probíhat paralelně s vyjednáváním dohody o budoucí podobě SZP.

Vývoj diskusí k budoucí podobě SZP (listopad 2012 – únor 2013):

V posledních měsících byly diskuse k budoucí podobě zemědělské politiky EU spojovány zejména s podobou Víceletého finančního rámce, o němž hlavy států a premiéři v rámci Evropských rad intenzivně jednali. Věcné diskuse nicméně pokračovaly paralelně i na zasedáních Rad pro zemědělství a rybnářství. Nelze pominout také intenzivní diskuse v rámci Evropského parlamentu, který k návrhům zpráv ke klíčovým legislativním návrhům k budoucí podobě SZP projednával a hlasoval ve Výboru pro zemědělství a rozvoj venkova téměř 8 tisíc pozměňovacích návrhů.

- Ve dnech 22. – 23. 11. 2012 se pod patronací kyperského předsednictví v Radě EU uskutečnilo mimořádné zasedání Evropské rady zaměřené na problematiku Víceletého finančního rámce. Návrh závěrů zahrnoval kromě finančních aspektů pro nadcházející období rovněž klíčové prvky jednotlivých sektorových politik, včetně SZP, a jejich nastavení pro budoucí období. I v tomto kontextu tak bylo nedosažení dohody o Víceletém finančním rámci na roky 2014 – 2020 velkým zklamáním. Tento fakt do značné míry ochromil i ambici kyperského předsednictví dosáhnout do konce roku 2012 částečného obecného přístupu na půdě AGRI Rady v otázce SZP.
- Ve dnech 28. – 29. 11. 2012 se uskutečnilo zasedání Rady pro zemědělství a rybnářství. V kontextu pokračujících vyjednávání o legislativním balíčku k reformě SZP se jednání primárně zaměřilo na problematiku ozelenění, tržních opatření a rozvoje venkova. Většina

delegací zde označila návrh EK na zavedení variantního-ekvivalentního systému v oblasti ozelenění jako přínosný a umožňující značnou míru národní flexibility, některé členské státy se však obávaly dvojitého financování v kombinaci s původními požadavky na ozelenění či zvýšení administrativní zátěže. Návrh na ukončení režimu kvót na cukr zůstal i na této Radě nadále problematickým tématem, liberálněji smýšlející členské státy zde požadovaly zachování plánovaného zrušení režimu k roku 2015, zatímco ostatní delegace upřednostňovaly oddálení tohoto kroku z obav před vznikem nestability na trhu s cukrem a narušení teritoriální rovnováhy související s postupnou koncentrací výroby. Pokud jde o oblast rozvoj venkova, tedy oblast druhého pilíře SZP, otevřenými otázkami i po této Radě zůstalo začlenění systému ekvivalence do oblasti II. pilíře, zvážení podpor pro státem vlastněné lesy, revize systému oblastí s přírodním omezením, rozšíření podpor spadajících do schématu mladého farmáře nebo potřeba vyšší transparentnosti prostředků, které budou vyčleněny na oblast rozvoje venkova.

- Další jednání Rady pro zemědělství a rybnářství se uskutečnilo ve dnech 18. – 20. 12. 2012. V případě zemědělský temat zde kyperské předsednictví představilo obecně dobře přijatou, avšak dle mnoha členských států příliš optimistickou Zprávu o pokroku. V následné diskuzi dominovala témata ozelenění, interního a externího přerozdělení přímých plateb či zjednodušení SZP.
- Ve dnech 23. – 24. 1. 2013 proběhlo dlouho očekávané hlasování Výboru Evropského parlamentu pro zemědělství a rozvoj venkova (Výbor) o téměř 8.000 pozměňovacích návrzích k čtyřem klíčovými reformními návrhům SZP. V oblasti přímých plateb Výbor obecně podpořil pro ČR problematický návrh EK týkající zastropování přímých plateb nad 300.000 € (progresivní výše krácení již od 150.000 €) a těsnou většinou byl podpořen také kompromisní text k ozelenění. Výbor navrhl, respektive souhlasí s následujícím: vyčlenění 30 % zdrojů z národní obálky, povinné schéma u farem nad 10 ha (místo nad 3 ha), pěstování nejméně 2 plodin (místo 3) na ploše 10 – 30 ha, 1 plodina může půdu pokrýt max. z 80 % (místo 70 %), nad 30 ha pěstování nejméně 3 plodin, vyčlenění EFAs nejméně na 3 % půdy s postupným navyšováním (místo 7 %). Státy by také měly mít podle Výboru možnost transferu 15 % prostředků z I. do II pilíře, státy s podprůměrnými přímými platbami navíc převod 10 % opačným směrem (místo 5 %). Konvergence směřující ke snižování rozdílů v úrovni přímých plateb mezi členskými státy by měla být rychlejší, žádný členský stát nemá být pod hranicí 65 % průměru EU, státy se ale v roce 2019 mohou od průměru odklonit až o 20 %. Schéma pro malé farmáře by mělo být dobrovolné, s roční platbou pro farmáře ve výši 500 – 1.500 € (místo 1.000 €), naopak schéma pro mladé farmáře by mělo být povinné při vyčlenění 2 % z národní obálky. Měly by být také zachovány doplňkové platby a z příjmu dotací naopak striktně vyloučeny nezemědělské subjekty. Zásadní je také podpora ukončení systému SAPS až po delším přechodném období do 31. 12. 2020.

V oblasti rozvoje venkova Výbor podpořil kontroverzní dvojí financování, tedy platbu za ozelenění v rámci I. pilíře souběžně s platbou za AEO v rámci II. pilíře. Ozelenění by nemělo být považováno za tzv. baseline a financování z II. pilíře má být použito pro závazky již zahrnuté pod ozelenění. Výbor podpořil minimálně 25% podíl výdajů na AEO a ekologické zemědělství a pro oblasti LFA, které podle nových kritérií již nebudou oprávněné, navrhuje možnost regresivních plateb po dobu 4 let (80 % → 20 %). V kontextu řízení rizik by měla být v podobě vzájemných fondů zaručena kompenzace farmářům čelícím závažným poklesům příjmů a státům

zaručena větší flexibilita pokud jde o jednotný program pro celé území ČS a/nebo soubor regionálních programů.

Třetím tématem hlasování Výboru byla Společná organizace trhu. Cukerné kvóty by měly být dle výsledků tohoto jednání prodlouženy do marketingového roku 2019 – 2020, k vlastnímu procesu ukončení a budoucnosti sektoru by pak měla EK předložit zprávu do poloviny r. 2018. Výbor nepodpořil prodloužení mléčných kvót, ale je pro zavedení nového nástroje řízení nabídky v případě tržní nerovnováhy (zvážení možnosti podpory pro producenty, jež meziročně sníží produkci min. o 5 %, resp. poplatků při navýšení nad 5 %). Podpořil naopak mechanismus reagující na tržní výkyvy v sektoru ovoce a zeleniny a také udržení exportních náhrad jako záchranné sítě v případě krizí, souhlasil také s prodloužením současného systému výsadbových práv pro víno do r. 2030. Dle Výboru by měla být posílena role producentů organizací v potravinářském řetězci spolu s jejich uznáváním napříč všemi sektory.

Během druhého dne jednání Výbor hlasoval o tzv. horizontálním nařízení, řešícím zejména financování SZP. ČS by měly mít možnost podat žádost o podporu platnou po několik let tak, aby farmáři nemuseli registrovat své nároky každoročně, ale pouze v případě jejich změny, nevyužité prostředky z II. pilíře by měly zůstat v národních rozpočtech. Namísto okamžitého ukládání sankcí za porušení pravidel by měla existovat možnost zřídit systém včasného varování, kdy by příjemci v případě nápravy stavu po prvním upozornění nebyli sankcionováni. Výbor dále odmítl návrh EK týkající se zveřejňování jmen příjemců zemědělských podpor, jelikož je to podle jeho názoru v rozporu s právem na soukromí a návrh by mohl být zamítnut Evropským soudním dvorem.

Po diskusích a hlasování v rámci Výboru pro zemědělství a rozvoj venkova je ve dnech 11. – 14. 3. 2013 očekávána diskuse a hlasování na plenárním zasedání Evropského parlamentu.

- Jednání pokračovala dne 28. 1. na zasedání Rady pro zemědělství a rybnářství. Budoucí podoba SZP zde však byla řešena pouze okrajově, a to především v kontextu představení pracovního programu a priorit irského předsednictví. Řada delegací na jednání podpořila požadavek přístupujícího HR na jasnější vymezení přechodných opatření pro rok 2014, jež má Komise v dohledné době předložit a jež by se měla týkat zejména některých oblastí v rámci přímých plateb, rozvoje venkova a horizontálního nařízení, nikoliv však Společné organizace trhu.
- Po neúspěchu mimořádného summitu Evropské rady ve dnech 22. – 23. 11. 2012 pokračovalo jednání Evropské rady o Víceletém finančním rámci ve dnech 7. – 8. 2., na němž bylo po dlouhých a komplikovaných vyjednáváních dosaženo dohody. Výdaje pro nadcházející sedmileté období pro EU-28 byly dohodnuty v maximální výši 959,988 mld. € v závazcích (1,00 % HND EU) a 908,400 mld. € v platbách (0,95 % HND EU), s ročními částkami ve stálých cenách roku 2011 s následnou každoroční úpravou o inflaci. Prostředky na závazky na tzv. Heading 2, který zahrnuje zemědělství, rozvoj venkova, rybnářství a finanční nástroj pro životní prostředí a opatření v oblasti klimatu, nepřesáhnou 373 179 milionů EUR, z čehož 277 851 milionů EUR bude přiděleno na výdaje související s trhem a přímé platby. Celková částka podpory pro rozvoj venkova bude činit 84 936 milionů EUR. Roční rozdělení stanoví Evropský parlament a Rada.

Co se týče konvergence přímých plateb, podle výsledků Evropské rady by se měl pro všechny členské státy s platbami na ha pod 90 % průměru EU snížit v příštím období rozdíl mezi stávající úrovní svých přímých plateb a 90 % průměru EU o 1/3 a do r. 2020 by měly všechny ČS

dosáhnout úrovně min. 196 €/ha, přičemž konvergence bude financována členskými státy s nadprůměrnými přímými platbami a prováděna progresivním tempem v období 2015 – 2020. Pro ČR je v této oblasti zejména příznivé, že by zastropování přímých plateb velkým podnikům mělo být pouze dobrovolné. Ekologizaci přímých plateb (ozelenění) budou muset dodržovat všichni farmáři, na což bude vyčleněno 30 % národní obálky členského státu a bude jasně definována flexibilita v souvislosti s volbou jednotlivých opatření. Požadavek na vyčlenění ekologicky zaměřených oblastí EFAs (7 % výměry) nebude vyžadovat vyřazení dané půdy z produkce a nezpůsobí ztrátu příjmu. Převod prostředků z I. do II. pilíře pak bude umožněn ve výši až 15 % ročních stropů členského státu, opačným směrem též ve výši 15 % s tím, že členské státy s přímými platbami na ha pod 90 % průměru EU mohou z RV do I. pilíře převést dodatečných 10 % prostředků.

V oblasti rozvoje venkova pak roční rozdělení prostředků stanoví EP a Rada, přičemž rozdělení mezi členské státy je stanoveno na základě objektivních kritérií a past-performance se zohledněním cílů této oblasti, kontextu SZP a rozpočtu EU. Pro 16 členských států, které čelí zvláštním strukturálním problémům či silně investovaly do účinného realizačního rámce pro výdaje II. pilíře, byly také vyčleněny dodatečné přiděly prostředků (o něž se celý rozpočet na RV sníží) v celkové výši 5,556 mld. € (IT 1,5 mld. €, FR 1 mld. €, AT 700 mil. €, dále FI, ES, PT, SE, SI, IE, LT, BE, LV, EE, MT, LU, CY).

- V návaznosti na vývoj posledních dnů je možné očekávat, že klíčová vyjednávání o budoucí podobě SZP proběhnou na březnovém zasedání Rady pro zemědělství a rybnářství (18. – 19. 3. 2013), v rámci níž zamýšlí irské předsednictví dosáhnout společného postoje Rady. Následovat budou týdny komplikovaných interinstitucionálních vyjednávání, neboť i z výsledků hlasování Výboru pro zemědělství a rozvoj venkova EP je patrné, že postoje Rady a Evropského parlamentu se v řadě klíčových prvků reformy rozcházejí. Ministerstvo zemědělství je v tomto kontextu připraveno se aktivně podílet na vyjednávání a prosazování klíčových zájmů českého zemědělství, a to jak na půdě Rady EU, tak v Evropském parlamentu prostřednictvím spolupráce s našimi europoslanci.